SIJBRANDI, J.D.
EENE OVERLAND - REIS.

XXI:-
118

288.400

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXI:-
118.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 23-7-2010
Nomor Induk : 10679/PW-Mugcum/10
BIB - ID : 9256160
ITEM - ID : 021016948
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

OVE

(Overgenomen

XXI c-
118

EENE

OVERLAND-REIS

NAAR

INDIË.

(*Overgenomen uit het Tijdschrift:* DE GLOBE.)

Tweede Druk.

AMSTERDAM,
J. D. SIJBRANDI.
1850.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.E.N.W.
PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Zoodra de stoo
en landen verkor
wonderen, dat n
meer verwijderde
des aardbols zoo
de berigten te
dan, soms eerst
verkrijgen waren.
tijd op die plaats
had, en deze wa
en de zuidelijke h
zich de meeste
haarste gewesten
handelsartikelen
sche markten uito

Engeland, dat
ste met deze laat
gelde gemeenschap
weg om de *Kaap*
vaartuig kon afge
in 1825 de *Engel*
hiertoe besteed wer
lust tot eene herh
en het schoen, d

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zoodra de stoomvaart de afstanden tusschen plaatsen en landen verkortte, was het in het geheel niet te verwonderen, dat men deze nieuwe manier van reizen op meer verwijderde streken, en zelfs op de verste punten des aardbols zocht toe te passen, om meer geregeld de berigten te ontvangen, die vroeger slechts nu en dan, soms eerst na verloop van twee of drie jaren, te verkrijgen waren. Natuurlijk werd eerst het oog gevestigd op die plaatsen, waarbij *Europa* het meeste belang had, en deze waren vooreerst de oostkust van *Amerika* en de zuidelijke landen van *Azië*; beiden streken, waar zich de meeste Europeanen bevinden, waar de vruchtbaarste gewesten gelegen zijn, en die door hunne rijke handelsartikelen den grootsten invloed op de Europesche markten uitoefenen.

Engeland, dat het meeste belang had, om, ten minste met deze laatste gewesten, eene spoedige en geregelde gemeenschap te onderhouden, beproefde, of de weg om de *Kaap de Goede Hoop* niet met een stoomvaartuig kon afgelegd worden, en zond te dien einde, in 1825 de *Enterprise* daartoe uit, maar de tijd, die hiertoe besteed werd, was niet zooveel minder, om den lust tot eene herhaling van deze proef op te wekken, en het scheen, dat men geene nieuwe poging meer

PERPUSTAKAAN NASIONAL

zou doen. Maar toen er in 1830 eene stoomboot van *Bombay*, door de *Roode zee* naar *Egypte* voer, en zelfs passagiers had medegebragt, vestigde zich dadelijk de aandacht der Engelschen op dit punt, en men begon te onderzoeken, of er geen kanaal kon gegraven worden, om de *Middellandsche zee* met de *Roode zee* te vereenigen. Doch al zeer spoedig zag men, dat dit groote moeijelijkheden zou hebben, al had zelfs de onderkoning van *Egypte* daartoe zijne toestemming gegeven. Men had nu het belang van eenen korten weg naar *Hindostan* beginnen in te zien, en het was dan ook niet waarschijnlijk, dat men zich door kleine hinderpalen zou laten afschrikken; ieder begon nu, om zoo te spreken, zijne aandacht daarop te vestigen; onderscheidene plannen werden bij het Engelsche gouvernement ingeleverd, waarvan de voornaamste waren, om, door de *Perzische golf*, den *Eufraat* op te varen tot den oorsprong, en dan een klein eind over land naar de *Middellandsche zee* af te leggen. Dit vond bijval, dewijl de bronnen van deze rivier niet zoo ver daarvan verwijderd waren, en kolonel CHESNEY werd met andere officieren door de regering uitgezonden, om te onderzoeken, in hoeverre deze rivier een geschikte weg zou zijn, om spoedig en veilig *Indië* te bereiken. De rapporten waren echter niet gunstig; want niet alleen leverde de rivier zelve menigvuldige moeijelijkheden op door hare ondiepten, maar de bevolking langs hare boorden eerbiedigde zoo weinig de wetten, dat de veiligheid van personen, goederen of brieven nooit gewaarborgd zoude zijn. Het andere plan, om den weg van *Bombay* naar *Suez*, en vervolgens door *Egypte* naar *Alexandrië* te nemen, werd dus weder opgevat, en wel voornamelijk ten uitvoer gebragt door luitenant WAGHORN.

Deze was jaren lang in *Indië* geweest, en begaf zich nu in Egyptische dienst, om van MEHEMED-ALI de on-

dersteuning voor zijn plan te verkrijgen. Doch hij zag spoedig, dat deze hem niet van veel nut zou zijn, zoo hij geen verbond van vriendschap met de hoofden der Bedouïnsche stammen gesloten had, opdat deze in de woestijn geene belemmeringen zouden in den weg leggen, waardoor alle geregelde gemeenschap tusschen *Europa* en *Indië* in eens den bodem zou ingeslagen zijn. Dit gelukte hem, nadat hij ongewapend, en zonder gevolg zich tot hen had begeven, en lang onder hen gewoond had. Te *Aden*, *Judda*, *Kosseir* en *Suez* had men reeds steenkolen aangebragt, ten einde de booten, door gebrek aan brandstof, geen oponthoud zouden ondervinden.

Men begon dus de proeven te nemen, en wel 20 Maart 1830, toen de *Hugh Lindsay* van *Bombay* vertrok, en 22 April te *Suez* aankwam. De tweede reis, in hetzelfde jaar, was van 5—27 December. De derde in Januarij 1832; en hoewel men 29 dagen en 16 uren noodig had gehad, om van *Bombay* naar *Suez* te komen, zoo had de machine slechts 21 dagen en 6 uren gewerkt, dewijl het slechte weder het voortgaan dikwijls belet had. In Januarij 1833 deed de *Hugh Lindsay* den vierden proeftogt in 33 dagen, waarvan men 10 had stil gelegen; en nu werden in 1834 schikkingen gemaakt, om dezen weg in het vervolg geregeld te kunnen nemen. In het volgende jaar stelde men in de *Middellandsche zee* meer stoombooten in dienst, zoodat er eene geregelde vaart van *Malta* naar *Alexandrië* kon zijn. Waghorn had nu ook zijn doel met de Bedouïnen bereikt; de *Hugh Lindsay* vertrok in 1836 weder van *Bombay*, en in 50 dagen had men in *Engeland* de brieven van deze plaats verkregen.

De weg van *Engeland* naar *Alexandrië* was nu nog altijd over zee genomen. Men vertrok van *Falmouth* naar *Gibraltar*, *Malta*, en van hier naar *Alexandrië*. De reis daarheen deed de *Oriental* in 1840, van *Fal-*

mouth naar *Gibraltar*, in 122½ uren, van *Gibraltar* naar *Malta* in 111½ en van *Malta* naar *Alexandrië* in 95½, dus den geheelen afstand in 320½ uren, en bij de terugreis in 321 uren.

Waghorn zocht echter de reis nog meer te bespoedigen, en trachtte den weg door *Frankrijk* te verkrijgen, en wel over *Marseille*, *Parijs*, *Calais*, en dan over *Dover* naar *Londen*. Dit gelukte hem, en in 1839 werd er door de Fransche regering de vergunning gegeven, om den Indischen post door *Frankrijk* te doen gaan. De bureaux der Engelsche nieuwsbladen zonden hunne koeriers, om de brieven, aan hunne adressen over te nemen, ten einde het eerst de berigten te hebben, doch de Fransche postdirekteurs legden hun onderscheidene malen de grootste hinderpalen in den weg; soms werd ook wel niet gesteind, dat de post aan was, en nu en dan lazen de Engelschen hunne Oost-Indische tijdingen het eerst uit de Fransche bladen. Deze weg voldeed dus niet in alles, en Waghorn sloeg het oog op *Triëst*, om zoo door *Duitschland* en *België* de brieven in *Engeland* te krijgen. Zes proefvaarten werden gedaan, en men bevond, dat gemiddeld, de afstand van *Alexandrië* naar *Triëst* 144, van *Triëst* naar *Londen* 120 uren, was; de afstand van *Alexandrië* naar *Marseille* 196 uren, en van daar naar *Londen* 84 uren. Had men in *Duitschland* overal spoorwegen gehad, dan zou het verschil nog grooter geweest zijn. Men weet, dat men voornemens was, om *Bremen* met *Triëst* door spoorliniën te vereenigen, en ware dit geschied, dan zou men in den tijd van 42 dagen, van *Newyork* naar *Bombay* hebben kunnen reizen; een afstand, die bijna aan het ongeloofelijke grenst. Maar de verwikkelingen met *Frankrijk* hielden op, en den weg over *Duitschland* liet men nu geheel varen, wat het overbrengen van de gouvernementsberigten aangaat; echter passagiers en particuliere berigten

kunnen nog altijd des verkiezende met de Lloyd's-steamer over *Triëst* gaan. Vervolgens met de spoorwegen over *Weenen*, *Berlijn*, *Keulen* door *België* naar *Ostende* en zoo op *Dover*. Evenwel heeft men nog altijd eene boot, die over *Gibraltar* gaat, en zoowel passagiers als brieven medeneemt; doch de meeste reizigers verkiezen *Frankrijk*, om het onaangename van eene langdurige zeereis te vermijden.

In het jaar 1839 deed zekere Miss Emma Roberts eene reis naar *Indië*, en wel langs dien weg, welken nu tegenwoordig de landpost gaat, en uit hare brieven, die voor eenige jaren gedeeltelijk in de Engelsche nieuwsbladen werden geplaatst, zal men in staat zijn, om de moeijelijkheden, doch vooral het belangrijke van dezen tegenwoordigen weg aan te toonen; de bijzonderheden van plaatsen zullen echter uit andere beschrijvingen aangevuld worden.

Hare zuster was in 1828 met kapitein Mc. Naghten gehuwd; zij had het jonge paar naar *Indië* vergezeld, en was daar vier jaren gebleven, waarop zij naar *Engeland* terugkeerde. De veranderingen, welke de handel en het verkeer met *Indië* gekregen had, en de invloed, daardoor reeds onder de Engelsche bewoners van *Hindostan* te weeg gebragt, maakten haar begeerig, om dat land andermaal te bezoeken, waar zij hare naaste betrekkingen en nog zoo vele vrienden had achter gelaten. Zij vertrok uit *Engeland* in September 1839, en kwam in November te *Bombay* aan; bezocht gedurende tien maanden nog verscheidene plaatsen van westelijk *Hindostan*, en stierf toen aldaar tot groote droefheid van de meeste Europesche bewoners in deze gewesten.

De weg, welken deze dame nam, was over land door *Frankrijk;* van *Marseille* naar *Alexandrië* met de stoompaket; weder over land van *Cairo* naar *Suez*, en van daar met de stoomboot naar *Bombay*.

Miss Roberts en eene vriendin, die haar tot gezelschap op deze reis zou begeleiden, vertrokken van *Southampton* naar *Havre*, met de stoomboot, een afstand van 102 minuutmijlen. Hier moesten zij eenigen tijd vertoeven, en hadden dus gelegenheid om op te merken, »hoe deze plaats eenen aanzienlijken handel met *Oost-Indië* schijnt te drijven, daar onderscheidene winkels uitsluitend Oostersche producten verkoopen, terwijl het aantal papegaaijen en apen, die men hier overal aantreft, doet zien, dat er een druk verkeer met deze gewesten moet plaats hebben. De overige winkels hebben een geheel Engelsch aanzien, en hoewel de huizen veel hooger, doch ook meer vervallen zijn, dan die men in *Engeland* aantreft, zoo bevindt een Engelschman zich hier bijna te huis; want alles herinnert hem hier aan tooneelen uit zijn vaderland, uitgezonderd wanneer hij zich aan de *table d' hôte* bevindt; ieder oogenblik komen er Engelsche rijtuigen aan, de booten brengen eene menigte passagiers mede, en uit alle oorden der wereld schijnen de reizigers zich hier te vergaderen, om den volgenden morgen te vier uur met eene andere boot naar *Rouaan* te vertrekken."

»De oevers der *Seine* zijn schilderachtig; men vindt hier wel geene trotsche rotsgevaarten, die dreigend over de rivier hangen, maar aangename landelijke tooneelen, huizen, die een net en zindelijk voorkomen hebben, omringd door kleine bloemtuinen, worden op onderscheidene punten aangetroffen. Omstreeks tegen den middag kwam de boot te *Rouaan* aan."

»Deze oude stad heeft veel aantrekkelijks voor eenen reiziger, hoewel men ook in eene sombere stemming geraakt, wanneer men bedenkt, hoe de gevierde Jeanne d'Arc hier een leven moest eindigen, dat een beter lot was waardig geweest; doch de huizen der arbeidersklasse trokken vooral onze aandacht, niet om hun schoon, maar om het groote contrast dat er heerscht

tusschen de pracht der winkels in de benedengebouwen, en de zeven of acht hooge verdiepingen, die niets aanbieden, wat een Engelschman zoo eigenaardig *comfort* noemt; vervallen vertrekken, die evenmin tegen de zomerhitte, als tegen winterkoude, regen en wind beschutten, worden door talrijke huisgezinnen bewoond, en men staat verwonderd, hoe menschen in deze gebouwen nog gezond kunnen blijven. Te vier ure des morgens vertrokken weder twee booten de *Seine* op, in eene van welke Miss ROBERTS en hare vriendin zich begaven; en nadat zij nog een eind wegs voort gestoomd waren, gingen zij aan land, en vervolgden langs den spoorweg den weg naar *Parijs*, die kort te voren geopend was."

Eene beschrijving van *Parijs* te geven, of van de andere Fransche steden zou hier ongepast zijn, en te veel ruimte wegnemen. Onze reizigers vertoefden hier dan ook niet lang, maar gingen met de diligence naar *Châlons*, terwijl zij hare pakkaadje met de *messagerie* naar *Marseille* zonden. Van *Châlons* vertrokken zij onmiddellijk naar *Lyon*, waar zij eenige uren vertoefden, waarna zij met eene boot, de *Rhône* af, naar *Marseille* stoomden. Zij hielden voor eenen korten tijd te *Beaucaire* stil, waar een tooneel plaats had, dat zoo menig reiziger in *Frankrijk* ondervonden heeft. »Het was een donkere nacht, en de grootste verwarring heerschte bij de ontscheping. Wij hadden afgesproken om stil te wachten, tot dat de overige passagiers aan wal zouden zijn, en waren blijde, dat wij in de kajuit de drukte en verwarring konden ontvlugten, om onze goederen bijeen te brengen. De kaai was vol kruijers, waarvan de een al harder schreeuwde, dan de ander, om de pakjes of koffers te mogen dragen, terwijl de commissionairs van de hôtels, meer dan allen zich deden hooren, om hunne logementen aan te bevelen; hunne drukte en gebaren waren

zoo levendig, en hunne verzoeken werden met zoo veel stoutheid aangedrongen, dat men zich gemakkelijk verbeelden kon in de handen van bandieten vervallen te zijn, die gereed waren ons te plunderen, zoodra wij aan wal zouden komen."

De afstand van *Beaucaire* naar *Marseille* wordt in eenige uren afgelegd. Men weet, dat deze laatste plaats de hoofdstad van het departement der monden van de *Rhône* is, hoewel niet aan de rivier gelegen, maar aan de oostelijke kromming van de golf van *Lyon*, en dus aan de *Middellandsche zee*. De regte afstand van *Parijs* wordt gerekend op 400 mijlen; maar de weg, dien de reizigers gewoonlijk over *Auxerre*, *Châlons* en *Lyon* nemen, op 500 mijlen. Reeds zes honderd jaren voor onze tijdrekening was *Marseille* bekend onder den naam van *Massilia*, en gesticht door de Phocensers, eene Jonische volkplanting, en meer dan vieren-twintig eeuwen is het altijd eene belangrijke plaats geweest; eerst was het in de handen van Grieksche kolonisten; toen eene Romeinsche stad; daarna de hoofdstad van het koningrijk *Provence*; vervolgens de haven, waaruit zoo vele schepen de kruisvaarders naar het Heilige land overvoerden, en in lateren tijd eene aanzienlijke handelstad van *Frankrijk*. *Marseille* is in eene vruchtbare vallei gelegen, en wordt aan de landzijde door eene keten van heuvels ingesloten, en aan den zeekant door eene haven, welke door eenen arm van de zee gevormd wordt. Van eenen heuveltop aan de noordzijde, ziet men de stad en hare menigte landhuizen (men zegt wel vijf of zes duizend) schilderachtig in de omliggende vallei gelegen. Van de zijde van *Parijs* is de ingang met boomen beplant, en deze straat strekt zich tot in het midden van *Marseille* uit, wordt vervolgens naauwer, en doorsnijdt: zoo deze geheele stad. Oostwaarts van deze is de oude stad, van eene driehoekige gedaante aan de noordzijde der haven, terwijl

aan de westzijde de nieuwe stad gelegen is, met goede voetpaden en welgebouwde huizen. In de haven kunnen wel twaalf honderd schepen liggen; deze heeft schoone kaaijen, welke door de stedelingen, als het schoon weder is, tot wandelplaatsen gebruikt worden; hoewel er bovendien nog vele andere dreven en openе plaatsen of pleinen zijn. Als handelstad is *Marseille* eene van de eerste van *Frankrijk*, dewijl de geheele Fransche handel met de *Levant*, zoowel als een aanzienlijk gedeelte van dien met *Italië*, *Spanje* en *Barbarije* door deze haven gedreven wordt. Het aantal schepen, dat jaarlijks hier binnenloopt, wordt op vijf- of zes-duizend geschat, en de in- en uitgaande regten op bijna vijf- en twintig millioen francs. Er is hier dagelijks gelegenheid, om naar *Lyon*, *Aix*, *Avignon*, *Nismes*, *Toulon*, *Génève* en andere plaatsen te vertrekken; en om den anderen dag naar *Nice*, *Genua*, *Livorno*, *Bastia*, *Civita Vecchia* en *Napels*; en eens of tweemaal 's weeks naar *Port-Vendre*, *Barcelona* en *Valencia*. Deze drukke gemeenschap met deze verschillende steden maakt het ook tot eene verzamelplaats van vreemdelingen, en de verschillende kleederdragten, het onophoudelijk gewoel, en de onderscheidene talen, die men hier overal hoort spreken, maken deze stad voor eenen vreemdeling zeer belangrijk, en geven iets eigenaardigs, dat men in de zeeplaatsen van andere landen of van *Frankrijk* niet zoo aantreft.

Miss ROBERTS en hare vriendin namen plaats op de *Megara*, welke reeds gereed lag om, zoodra de post van *Londen* zou aangekomen zijn, naar *Malta* te vertrekken, en kort daarna was alles in gereedheid, om zuidwaarts te stoomen. De wind en stroom waren gunstig, doch de zware deining, die vooral in de golf van *Lyon* heerscht, maakte, ɔdat er zooveel beweging in de boot was, dat de passagiers niets anders konden doen dan lezen. Over het geheel was de *Megara* zeer goed

ingerigt; de achterkajuit met de hutten, die hierin uitkomen, en van welke ieder van twee kooijen voorzien was, was geheel voor dames geschikt, en zeer net gemeubileerd."

»Er waren veel passagiers, en de netheid en orde, die men zoo gaarne ziet, konden hier niet gehouden worden. De kapitein Goldsmith, een afstammeling van den broeder des dichters, was een allergeschiktst persoon, onvermoeid om het den reizigers zoo genoegelijk mogelijk te maken, en scheen al de welwillendheid van zijnen grooten naamgenoot geërfd te hebben." De eenige kusten, welke zij op de overvaart naar *Malta* in het gezigt kregen, waren die van *Sardinië* en *Afrika*; *Sicilië* was te ver verwijderd; en van *Sardinië* zag men slechts eene rij heuvels, die tegen eenen Italiaanschen hemel fraai afstaken. »Na vier dagen en vijf nachten op zee geweest te zijn, kwam de boot te *Malta* aan, en dadelijk zagen wij nieuwsgierig uit, zoodra wij dit eiland naderden. Wij ontwaarden een gevoel van verrassing en van blijdschap, toen wij dit schoone eiland als uit de zee zagen oprijzen, en verwachtten in het geheel niet, dat de stad *Valetta* zoo uitgestrekt zou zijn. De huizen zijn allen wit, en van denzelfden rotssteen gebouwd, waaruit het geheele eiland bestaat; dit maakt een sterk contrast met het levendige groen van de *Verandas*, en geeft aan het geheele landschap een schilderachtig voorkomen, waarbij de schilder zijne schitterendste kleuren voor de lucht en de zee gebruikt, en de woningen als in een toovergewest geplaatst heeft. Toen wij nader kwamen, verdween deze begoocheling echter nog niet, dewijl er geene morsige of vervallen plaatsen te zien zijn, en de menigte bedelaars, die zich om iederen vreemdeling vergaderen, zijn de eenige bewijzen, dat ook hier groote armoede heerscht.

Toen wij aankwamen, bevond de *Acheron* van *Fal-*

mouth zich reeds hier met brieven van *Gibraltar* voor de *Levant*, welke in de gouvernementsstoomboot, de *Volcano*, naar *Alexandrië* zouden overgebragt worden, en van deze gelegenheid maakten wij gebruik, om zonder uitstel naar *Egypte* te vertrekken." Men zal zich herinneren, dat er toen oneenigheden bestonden tusschen MEHEMED-ALI en *Engeland*, en het was dus veiliger met eene gouvernementsboot de reis te vervolgen.

»De reis ging langs de zuidkust van *Candia*, hoewel dit eiland bijna uit het gezigt was. De temperatuur is te hoog, om aangenaam te zijn, doch de booten op de *Middellandsche zee* hebben gewoonlijk een koelzeil, om in de kajuit versche lucht te geven."

»Onder de passagiers was een jong Egyptenaar, een protégé van MEHEMED-ALI, die op kosten van den Pacha in *Engeland* zijne opvoeding had genoten, waar hij voornamelijk in de nabijheid der werven gewoond had, om den scheepsbouw te leeren. Met de andere dames, die zich op de *Volcano* bevonden, en ook naar *Bombay* moesten, waren wij overeengekomen, om in elkanders gezelschap te reizen; dit bestond dus uit vier personen, benevens twee bedienden, en een klein kind, een lief meisje van zeven maanden, de lieveling van ons allen. Een der bedienden, die bijzonder daarvoor zorg droeg, was een Mahomedaan uit *Hindostan*, die zeer aan deze lieveling gehecht was. Wij hadden dus een aller aangenaamst gezelschap, goed gestemd, om alle genoegens te genieten, maar ook alle moeijelijkheden, die zich op onzen weg mogten opdoen, te trotseren. Want wanneer er ooit een tijd is, dat men eenen toon van opgeruimdheid noodig heeft, dan is het bij zulk eene omstandigheid als deze, dat vrouwen, aan een beschaafd gezelschap gewoon, op het punt staan, om de ruwe gewoonten van een Oostersch land te braveren, en geheel verstoken zijn van alles, wat men in eene beschaafde maatschappij overal aantreft.

»Na eene reis van vijf dagen, kwamen wij te *Alexandrië* aan, en vonden deze plaats, zoo als alle reizigers die beschrijven, vol naauwe straten, opgestopt met zand. Wij gingen slechts voor een oogenblik in het hôtel, dat ons was aangewezen, en vertrokken spoedig naar den *Nijl*, om met eene boot, de rivier op, naar *Caïro* te varen, ten einde zoo spoedig mogelijk de *Roode zee* te bereiken; want de staatkundige toestand van *Egypte* maakte het hoogst wenschelijk ons vertrek te verhaasten. Onze optogt was allerzonderlingst, en in ons eigen land zouden wij er zeer tegen op gezien hebben, om aldus op reis te gaan. Wij moesten onze levensmiddelen voor dezen togt medenemen, en die bestonden uit thee, koffij, wijn, gevogelte, brood, vruchten, melk, eijeren, boter, en waskaarsen, en in plaats van kandelaars waren wij nu van eene goede glazen lantaren voorzien. Ook nam ieder nog eenige flesschen gefiltreerd water met zich; een paar vogels en een stuk vleesch hadden wij voor onzen eersten maaltijd laten braden. Onze bagaadje werd gedragen door drie kameelen en eenen ezel. Vooraan reed op eenen ezel onze Indiaan, met eene roodzijden muts op, en eene parasol in zijne handen houdende, om het lieve kind voor de zonnestralen te beschutten. De eenige hulp, welke hij verlangde, was, dat de anderen zijn beest zouden voortdrijven, en na onderscheidene duwen en stooten ging het dier aan het draven, zoodat hij spoedig vooruit was. De dames, in gekleurd neteldoek, reden bij elkander, vergezeld door een Janitzaar en twee Arabische bedienden, ook op ezels gezeten; terwijl een heer, die gaarne dezen optogt vergezelde, en de eigenaars der lastdieren naast ons liepen. Toen wij aan de oevers van het kanaal kwamen, dat van *Alexandrië* naar den *Nijl* voert, moesten wij in eene ellendige boot, met twee kajuiten of liever kribben, waarin wij naauwelijks overeind konden staan; en hier bragten

wij eenen slapeloozen nacht door, niet weinig geplaagd door muskieten en andere onwelkome bezoekers."

»Toen wij te *Atfeh* waren aangekomen, werden er toebereidselen gemaakt, om den *Nijl* op te varen. Bijna al de booten waren in dienst van MEHEMED-ALI, die op dat oogenblik juist hier was; maar de gouverneur van de stad zorgde, dat er eene ter beschikking van de reizigers zoude gesteld worden."

In alles is daarin nu eene betere schikking gekomen, door de ijzeren booten, die den *Nijl* opstoomen, en de reizigers behoeven dus geen oponthoud meer te vreezen, of zich zoo te behelpen, als men voor tien jaren doen moest.

»De brieven werden op dezelfde boot gebragt, waarmede wij nu naar *Cairo* zouden vertrekken, en zoodra alles in gereedheid was, gingen wij van wal.

Het opvaren van den *Nijl* was vrij gemakkelijk; wij profiteerden zooveel van de vrije lucht, als de grootte van de boot toeliet, en sloegen ieder voorwerp met belangstelling gade, dat van den wal onze aandacht boeide.

Hoe beroemd deze rivier ook zijn moge, zoo zijn de oevers voor eenen reiziger over het geheel verre van uitlokkend te zijn; hier en daar eenige dadel- of palmboomen, en op verre tusschenpoozen een dorp, zijn bijna de eenige voorwerpen, welke de eentoonigheid van de vlakke kusten afbreken. Naar omstandigheden zeilde of roeide men, of werd de boot door touwen langs een jaagpad voortgetrokken. Sommige dorpen waren onder boschjes van dadel- of wilde vijgenboomen gelegen, en in eenige bevonden zich vrij goede huizen; maar voor het grootste gedeelte waren de woningen ellendig, en men was verwonderd wel gekleede personen, op goede ezels gezeten, uit straten en stegen te zien komen, die naar de armoedigste en afzigtelijkste plaatsen voerden. Het naderen van de boot deed

alle bedelaars naar den rivierkant komen, en deze bestonden voornamelijk uit zeer oude of blinde personen. Wij hadden ons van *paras*, eene kleine koperen munt, voorzien, ten einde aalmoezen aan de ongelukkigen te geven, die de liefdadigheid inriepen; en deze arme wezens gingen altijd wel te vreden heen, wanneer zij eene kleinigheid ontvangen hadden. De wijd beroemde Pyramiden kwamen in het gezigt, toen wij nog vijf- en dertig mijlen daarvan verwijderd waren, en op den tweeden avond, nadat wij ons ingescheept hadden, voer de boot te *Boulak*, de haven van *Caïro*, binnen. Het was half tien, toen wij daar aangekomen waren; en dewijl te *Caïro*, de poorten des avonds te negen ure gesloten worden, was het te vreezen, dat wij dien avond niet zouden binnen gelaten worden. Het was echter gelukkig, dat er een *moolid*, of godsdienstige jaarmarkt, aan de andere zijde van de stad gehouden werd, en de nabijzijnde poort nog open was. Het gezelschap huurde daarom ezels, reed de stad om, en ging door het midden van de kermis, naar de nog openstaande poort. De boeren waren niet weinig verwonderd, om bij het licht van hunne lampen en lantarens des avonds te tien of elf ure nog eenige Europesche dames op ezels te zien rijden; maar men deed ons geene beleediging aan, noch hinderde ons op onzen weg, en wij kwamen behouden aan het hôtel, dat ons was aangewezen."

Den volgenden dag werden sommige gedeelten der stad bezocht; zij verschilt te veel van de Europesche steden, om niet door de reizigers met belangstelling bezien te worden. Sommige straten zijn zoo naauw, vooral in het Jodenkwartier, dat geene twee menschen naast elkander kunnen gaan. De ramen steken zoo veel vooruit, dat de zon in vele niet kan doordringen, en alles een treurig aanzien heeft; men zou gelooven in eene digt gebouwde stad te zijn, en dit is ech-

ter met het geval; want wanneer men op een minaret de stad overziet, dan ontdekt men vele opene pleinen, die meren worden, zoodra de rivier buiten hare oevers getreden is. Turken, Coptен, Joden, Derwisschen en Bedouïnen uit de woestijn ziet men in hunne verschillende kleederdragt, voornamelijk op marktdagen, de straten vullen, en wel daar waar de meeste bazaars gehouden worden. De rijkste Joden en vele welgestelde Muzelmannen verschijnen nooit op straat, dan in geringe of morsige kleeding, om hunnen rijkdom niet openbaar te maken, en zich te veel van de andere bewoners van *Musr*, den tegenwoordigen naam van *Akahira* of *El-Ckahireh* d. i. de *zegevierende*, te onderscheiden. Aanzienlijke dames ziet men wel in de rijkste zijden stoffen, hoewel gesluijerd, op straat verschijnen, gevolgd door een harer kinderen, die de oudste en morsigste kleederen aan hebben, met zulke vuile gezigten of handen, als of zij zich in geen half jaar gewasschen hebben, en wanneer een reiziger naar het onverklaarbare van zoo iets vraagt, wordt hem geantwoord, dat dit geschiedt, omdat men de kinderen als den grootsten zegen beschouwt, zij het meest begeerd worden, en men dus op deze wijze het oog der benijders zoekt te ontgaan. Vroeger hadden vele moeders de wreedheid, om aan hare zoons het regter oog uit te steken, welke ongelukkigen nog overal in *Egypte* aangetroffen worden, ten einde hen voor de krijgsdienst ongeschikt te maken; maar zoodra Mehemen-Ali het besluit nam, ten einde dit barbaarsche gebruik te doen ophouden, om twee regimenten eenoogige soldaten op te rigten, heeft deze gewoonte geheel opgehouden.

»Nu hadden wij nog eenen moeijelijken weg te begaan, ten einde *Suez* te bereiken, om van daar met eene stoomboot naar *Bombay* te vertrekken." Van de oevers van den *Nijl* tot aan *Syrië* is het ééne woestijn, welke door eene golf van de *Roode zee*, waaraan *Suez*

gelegen is, afgebroken wordt. De beide oevers van deze golf zijn dus woeste streken, en men kan *Suez* in eene Z.W. rigting van *Syrië*, in eene W. van de *Middellandsche zee*, of in eene O. van *Caïro* niet naderen, zonder de woestijn te moeten doortrekken. De weg naar *Suez* over *Caïro* wordt niet genomen, omdat deze korter is, want de afstand is veel grooter, dan wanneer men van de *Middellandsche zee* regt benoorden *Suez* landde; maar op deze plaats is geene veilige haven, en ook geene veilige stad op den geheelen weg; en daarom is de route over *Alexandrië* naar *Caïro* als het geschiktst gekozen; en wanneer men deze plaats bereikt heeft, dan behoeft men slechts 70 mijlen door de woestijn te reizen.

Een officier zou met een goed paard dezen weg in korten tijd kunnen afleggen, maar om eene geregelde linie van communicatie tusschen deze plaatsen te hebben, heeft men er iets anders op moeten uitdenken, omdat het zoo dikwijls gebeurt, dat er dames in het gezelschap zijn.

Toen men voornemens was dezen weg te nemen, zond een der stoombootmaatschappijen kolonel Burr naar *Egypte*, om den weg van *Caïro* naar *Suez* op te nemen. Hij kocht vier gemakkelijke rijtuigen, twee bagaadjewagens en veertig muilezels voor duizend ponden sterling, en men berekende, dat de onkosten spoedig zouden gedekt zijn, wanneer ieder reiziger voor den overtogt zes ponden betaalde. Bovendien werden nog vijf stationsgebouwen opgerigt, waarvan het middelste het grootste was, dat een vertrek bevatte van 24 voet lang en 18 breed, benevens vijf slaapkamers, stallen, drinkwaterbakken, alles door eenen muur van vijftien voet hoog omgeven. De tusschengelegen *bungalows*, of stationsgebouwen, waren op dezelfde wijze ingerigt. De uren van vertrek regelde hij van *Caïro* op deze wijze: Indien er een genoegzaam getal passagiers was voor

meer dan een' wagen, zou de eerste acht en veertig uren vertrekken, vóór de stoomboot *Suez* verliet, en de tweede twaalf uren na de eerste. Indien er genoeg passagiers waren voor eenen wagen, dan zes en dertig uren voor het vertrek der boot; of zoo als de meeste passagiers het verlangden. Van *Suez* zou de eerste wagen naar *Caïro* vertrekken zes uren, nadat de eerste dames van de boot geland waren, de tweede twaalf uren na de eerste, indien het getal passagiers meer dan tien bedroeg. Wilde het geval, dat geene dames de reis als passagiers medemaakten, dan zou de eerste wagen vertrekken zes uren, nadat de eerste tien heeren in *Suez* waren aangekomen; dames zouden het echter altijd in hare keus hebben, om met de eerste of volgende rijtuigen te vertrekken. De afstand van *Caïro* moest in twintig uren afgelegd worden; men zou bovendien nog twee en een half uur vertoeven in het middelstation, en drie kwartier uurs in de andere. Deze werden de geschiktste middelen beschouwd, om geregeld door de woestijn te reizen.

Er zijn wel alle redenen om te gelooven, dat van ouds een kanaal langs dezen weg bestond, waardoor een schip onafgebroken van de *Middellandsche* naar de *Roode zee* kon zeilen. Eenige van de oude schrijvers hebben ook duidelijk gemeld, dat er onder koning Necho, onder wiens bestuur men de eerste maal *Afrika* omgezeild heeft, welke reis drie jaren duurde, zulk een kanaal bestaan heeft, en zoo breed was, dat twee schepen elkander konden passeren; terwijl het onderzoek der latere reizigers niet minder duidelijk de sporen van eene bijzonder vlakke vallei, of liever trog, zooals zij die noemen, gevonden hebben, en welke eens met water schijnt gevuld te zijn geweest. Toen de Franschen *Egypte* in bezit hadden, hebben de ingenieurs, die het leger vergezelden, dezen weg met veel naauwkeurigheid onderzocht, en een plan ontworpen

om het oude kanaal weder te openen; en het is niet onwaarschijnlijk, dat, indien de Franschen dit land in bezit hadden gehouden, zij een plan zouden ten uitvoer gebragt hebben, dat eenen voordeeligen weg naar de Britsche Oostindische bezittingen zou geopend hebben, waarop, gelijk men weet, BUONAPARTE zulk een begeerig oog had geslagen. Het plan werd dus geheel opgegeven; maar is nog niet vergeten, en men gelooft ook niet, dat het ongepast of ongerijmd is te vermoeden, dat dit of een ander plan eens zal ten uitvoer gebragt worden; namelijk het weder bevaarbaar maken van het oude kanaal van *Caïro* naar *Suez*; het aanleggen van eenen spoorweg op de vlakke vallei, waartoe dit oude kanaal allergeschiktst zou zijn; of het graven van een kanaal van de *Middellandsche zee* naar *Suez*, zonder *Alexandrië*, *Caïro* of *Suez* aan te doen.

»Na drie dagen te *Caïro* vertoefd te hebben, begonnen wij onze reis door de woestijn naar *Suez*, om met de boot, de *Berenice*, die juist van *Bombay* was aangekomen, den weg te vervolgen. De voertuigen, die voor deze keer gebruikt werden, waren gewone leuningstoelen, op eene soort van bak vastgemaakt, die aan alle zijden een voet uitstak, waardoor iedere dame in de gelegenheid was, een mandje of pakje bij zich te houden; de leuningen van den stoel waren aan iedere zijde aan eenen langen bamboes gebonden, wier uiteinden met riemen of touwen verbonden waren, en op den rug van de ezels werden vastgemaakt. Dit was vrij goed uitgedacht, en wij waren wel te vreden, zoo gemakkelijk de woestijn te kunnen doorreizen. Er waren bovendein nog twee ezels, die de bedden en de reiszakken van het geheele gezelschap droegen; drie, waarop bedienden reden, en eenige, die niets droegen, maar alleen gebruikt zouden worden, in geval de andere te vermoeid waren, of dat hun eenig ongeluk was overgekomen, terwijl de eigenaars of ezeldrijvers,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

acht of tien in getal, naast dezen optogt liepen. Indien de pakkaadje van het gezelschap groot was geweest, dan hadden wij deze reis niet zonder kameelen kunnen doen. Dus reed de optogt langzaam voort, en wij bereikten de eerste *bungalow*, of rustplaats op den avond van den eersten dag." Dit gebouw was toen nog onvoltooid, en er waren zelfs geene ramen in, maar het was toch goed genoeg, om eene schuilplaats te hebben. »Wij kwamen dit stationsgebouw door eenen smallen gang binnen, aan welks beide zijden slaapvertrekken waren voor de reizigers, benevens eene keuken, terwijl aan de andere zijde zich stallen voor de beesten bevonden. Er waren geene bedden in deze kamers; maar dewijl wij deze bij ons hadden, zoo werden die spoedig gespreid, en wij schikten ons zoo goed, als de omstandigheden het toelieten.

»Den volgenden morgen, om negen ure, gingen wij weder op weg; de lucht was heet, maar er woei een frische wind uit de woestijn, die het reizen zeer verlangenaamde. Op den weg werden wij door eene *kalifa* ingehaald, die wij den vorigen avond in de woestijn hadden zien bivouakkeren. Deze *kalifa*, of dit reizend gezelschap, bestond uit den gouverneur van *Jiddah*, die met zijne vrouw en familie naar *Suez* reisde. Zijne vrouw zat op een soort van voertuig, van twee ruw bewerkte sofas of zitbanken vervaardigd, met een verhemelte, waaraan eene gordijn was vastgemaakt, om tegen de zon, en voor het glurend oog van den reiziger beveiligd te kunnen zijn, en werd door eenen kameel gedragen. Wij ontmoetten op onzen weg naar *Suez* nu en dan kleine troepen *Bedouïnen*, die aan hunne woeste gelaatstrekken kenbaar waren. Een of twee, die aanzienlijker schenen te zijn, dan de overigen, waren fraai gekleed, wel gewapend, en op schoon getuigde kameelen gezeten. Hoe gering de verdedigingsmiddelen van ons waren, zoo hebben de *Bedouïnen* niet

getracht, om onze bagaadje te plunderen, dewijl de magt van MEHEMED-ALI deze menschen eenen geest van gehoorzaamheid heeft ingeboezemd, welke het nog weinig pachas en gouverneurs gelukt is, onder hen te doen ontstaan.

Tegen het midden van den dag, kwamen wij aan eenen anderen *bungalow*, waar wij een paar uur stilhielden; hier vonden wij weder de *kalifa*, welke ons des morgens vooruitgereisd was, en wij dames maakten het ons zoo gemakkelijk, als de bekrompene vertrekken het veroorloofden. Spoedig waren wij echter weder in beweging; de voertuigen reden dikwijls naast elkander, zoodat wij naar welgevallen konden spreken; doch ook niet zelden waren wij over de vlakte verstrooid, daar de gidsen hunne ezels maar lieten gaan, waar zij wilden, mits zij de koers oostwaarts hielden. Nu en dan dwaalde ook wel een losloopende ezel, of een die de bagaadje droeg, van het gezelschap af, en dan waren de drijvers genoodzaakt eenen omweg te nemen, om hen weder te zamen te brengen. Een of tweemalen raakten de riemen van de ezels los, waardoor de berijdster op den grond werd geworpen of een ezel struikelde en viel, maar eigenlijke ongelukken, hebben er niet plaats gehad. De rustplaats voor den nacht, op omstreeks halfweg tusschen *Caïro* en *Suez*, bestaat uit tenten, daar men de *bungalow* nog maar pas was beginnen te bouwen. Wij dames hebben met elkander eene tent genomen, aan wier beide zijden, eene verhevenheid of divan was om de bedden op te leggen. In andere tenten bevonden zich reeds reizigers, die met de *Berenice* aangekomen waren; en zoo is deze plaats een station, waar de reizigers, die van *Indië* komen en zich daarheen begeven, elkander meestal ontmoeten.

Kort nadat wij den volgenden morgen onze reis weder begonnen hadden, ontmoetten wij een phaeton, waarin een Engelschman en een Pers gezeten waren,

getrokken door twee paarden en twee kameelen, op een van welke een Arabier als postillon gezeten was; dit gemengd gezelschap was van *Suez* gekomen, en begaf zich zoo spoedig mogelijk naar *Cairo*. Deze werden gevolgd door andere passagiers van de *Berenice*, waarvan sommige dames ook op stoelen gezeten waren, die door ezels gedragen werden, terwijl anderen op kameelen zaten. Op het midden van den dag kwamen wij aan eenen anderen *bungalow*, waar wij een van de rijtuigen vonden, die door eene stoombootmaatschappij voor dezen weg gehouden werden; dit is eene kar op veeren, die door twee paarden getrokken wordt. Er is verder niets meer gebeurd, dat de opmerking verdiende, totdat wij dien avond weder aan eene rustplaats kwamen, waar wij besloten den nacht door te brengen; hier voegden zich spoedig de drie reizigers bij ons die achtergebleven waren, om de pyramiden te bezien, voor zij hunne reis naar *Indië* voortzetteden, en nu de woestijn in grooten spoed hadden moeten doorreizen. Des morgens om drie ure zouden wij allen vertrekken, en terwijl alles nog sliep, verliet ik bij het sterrelicht mijne tent, om mij een weinig af te zonderen. Ik had reeds sedert eenen geruimen tijd verlangd, om eens alleen eenen nacht in de woestijn te zijn, en het was nu de laatste, dien ik er waarschijnlijk gedurende mijn geheele leven in zou doorbrengen. Zonder ver af te dwalen, begaf ik mij achter eenige zandheuvels, die mijne eenzame plaats van de voorwerpen scheidden, welke mij aan het woelige leven herinnerden, en ik doorliep, in mijne gedachten, tooneelen en gebeurtenissen, die reeds lang geleden waren. Wij bevonden ons nu op denzelfden weg, die, voor ruim vijf- en dertig eeuwen, de Israëliten gegaan waren, toen zij onder hunnen aanvoerder het land der slavernij verlieten; en naarmate ik mij verdiepte in dit belangrijke gedeelte der Heilige Schrift, ging de tijd zoo spoedig

voorbij, dat ik mij ten uiterste verwonderde, dat alles reeds in beweging was, om de reis te vervolgen. Wij vertrokken dan ook om drie ure, en er werd slechts eenige minuten aan de laatste *bungalow* stilgehouden, waar wij ten negen ure aankwamen, en op het midden van den dag bereikten wij *Suez*." Tegenwoordig wordt het reizen door de woestijn veel gemakkelijker, want de nieuwe onderkoning van *Egypte*, ABBAS-PACHA, tracht den doorvoer uit Europa naar *Indië*, door *Egypte* te bevorderen. Hij heeft voor 304,750 francs, de voltooijing van eenen straatweg van *Caïro* naar *Suez* door de woestijn aanbesteed, en er zal eene omnibusdienst worden opgerigt, onder het bestuur van HERIDAN-PACHA, een man vol ijver en geestkracht.

Suez bezat toen nog niet veel aanlokkelijks. »Men kan zich met moeite verbeelden, dat die weinige ellendige huizen, die daar aan den zeekant stonden, eene stad vormden; en hoe meer wij deze woeste en verlaten plaats naderden, hoe meer de angst zich van ons meester maakte. De ezels hebben ons door eene opening in den muur, welke tot poort moest dienen, in de stad gebragt, en wij zijn over woeste gronden gegaan, die meer geschikt waren tot verblijf van wilde beesten, dan van menschen. Zelfs de beste huizen zien er zoo verlaten en vervallen uit, dat wij ieder oogenblik vreesden, dat de gidsen stil zouden houden, om te zeggen dat de reis ten einde was. Er zijn echter twee hôtels in de stad, die er vrij wel uitzien, en door agenten van Engelsche huizen, die met *Indië* in betrekking staan, opgerigt zijn en gehouden worden. Hier hebben wij drie dagen vertoefd, totdat de *Berenice* naar *Bombay* vertrok."

Het is wellig niet ongepast, om hier eene losse schets van de *Roode zee* te geven, waarop onze reizigers nu hunnen togt eerst zouden vervolgen, en welke thans drukker bevaren wordt, dan in de laatste eeuwen ge-

schied is. Deze beroemde zee is eene zeer lange en smalle watervlakte, die zich van *Suez*, in eene bijna zuid oostelijke rigting naar de straat van *Bab-el-Mandeb* uitstrekt. Aan haar noordelijk einde wordt zij door eene uitstekende landpunt in twee golven verdeeld; waarvan de Noordwestelijke de golf van *Suez*, en de Noordoostelijke de golf van *Akaba* genoemd wordt. Op het voorgebergte tusschen deze beide golven staat de berg *Sinaï*, en hier bevinden zich vele andere plaatsen, die in de gewijde geschiedenis bekend zijn. Wanneer men dit voorgebergte verlaten heeft, waar die beide golven zich met de *Roode zee* vereenigen, heeft men *Egypte* aan de west- en *Arabië* aan de oostzijde. Op grooteren of kleineren afstand van de kust heeft men in *Arabië* de steden *Medina*, *Mekka*, *Moka* en andere plaatsen; terwijl er aan de Afrikaansche zijde, weinige steden van aanbelang zijn, behalve *Cosseir* en *Berenice*. *Cosseir* is de eerste plaats, waar men aankomt, en daar er vele merkwaardige omstandigheden met hare ligging en geschiedenis verbonden zijn, zullen wij hier een oogenblik bij vertoeven.

Cosseir is op een gedeelte van de kust gelegen, dat bijna parallel ligt met het wijd beroemde *Thebe* en *Luxor*, op om streeks dertig uren daarvan verwijderd; en het draagt alle blijken, dat hier van ouds eenen aanzienlijken handel gedreven werd. *Cosseir* was de zeehaven van *Thebe* in den tijd, toen deze prachtige stad de hoofdplaats der PHARAOS was. Men zegt, dat tegenwoordig de weg van *Cosseir* naar *Kenneh*, eene stad aan den *Nijl*, niet ver van *Thebe*, zeer goed is; en het reizen is hier zoo gemakkelijk, dat zekere LUSHINGTON, die voor eenige jaren in het midden van den winter van *Bombay* naar *Engeland* vertrok, met blijdschap aan zijne vrienden schreef, hoe hij op de middelrustplaats van den weg, met kerstijd, hier een uitmuntend middagmaal hield, en de luchtsgesteldheid zoowel over dag,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

als des nachts zeer gezond en aangenaam vond. Er zijn altijd op de helft tusschen deze beide plaatsen putten met goed water geweest, en men zegt, dat men ook op andere plaatsen dergelijke geboord heeft, die uitnemend water opleveren. Als iets zeer buitengewoons meldt men van dezen weg, dat er kenteekens zijn, dat hier van ouds een rijweg geweest is; namelijk, dat men hier eenen vlakken weg schijnt vervaardigt te hebben tusschen deze steden, om het vervoer der goederen met rijtugen gemakkelijk te maken, en uit een verslag, dat voor eenige jaren door eene Commissie bij het Engelsche gouvernement werd ingeleverd, toen men over eenen korteren weg naar *Indië* beraadslaagde, blijkt, dat verscheidene ooggetuigen verklaard hebben, dat men met weinig kosten eenen uitmuntenden rijweg van *Cossier* naar den *Nijl* kon aanleggen; en kolonel Burr werd opzettelijk naar deze plaats gezonden, om zelf te onderzoeken, of dit met voordeel geschieden kon, en of men hier ook geschikte stationsgebouwen kon oprigten. Wij weten niet, hoe zijn verslag geweest is, maar dit is zeker, dat de geregelde vaart op deze plaats niet gekomen is, en dat deze koers alleen door reizigers nu en dan genomen wordt. Al het voordeel, dat de weg tusschen deze plaatsen schijnt te zullen opleveren, weegt ook niet op tegen het moeijelijke, om met eene groote boot *Cossier* aan te doen; want men heeft hier slechts eene kleine haven, waar twee of drie schepen achter een koraalrif kunnen liggen, en waar de ankers niet houden, zoodat zij bij eene plotselinge verandering van wind, dat evenwel zelden gebeurt, spoedig op de kust kunnen gezet worden. De vaartuigen, die men hier aan de kust gebruikt, gaan niet diep, en kunnen tot voor de stad liggen, waar zij met groot gemak koren innemen. De stad bestaat uit omtrent drie honderd slecht gebouwde huizen, en er zijn geen andere bewoners, dan die het graan vervoe-

ren, en eenigen die den bazaar houden. Er woont hier een Engelsche agent, (Waghorn heeft hier een afzonderlijke agent, alleen voor de paketbooten) benevens een Italiaansche doktor. Eene groote karavaan kameelen, welke van *Kenneh* het koren overbrengt, geeft dikwijls eene goedkoope gelegenheid, om naar den *Nijl* te reizen; want voor het gebruik van drie kameelen betaalt men niet meer dan vijf piasters, ieder gerekend tegen vijftig cents.

Eenigzins bezuiden *Cosseir* liggen de puinhoopen van de oude haven *Berenice*, deze was de voornaamste zeeplaats in deze streken toen *Egypte* onder Romeinsche heerschappij stond. Het schijnt, dat de weg van *Thebe* naar *Berenice* nooit sedert dien tijd geregeld is gebruikt geworden, hoewel Belzoni het als eene van de beste havens aan de *Roode zee* beschrijft. De stad is geheel vervallen, en het schijnt, dat de weg geen voordeel genoeg zou opleveren, om de wederopbouwing te beginnen.

Wanneer men Zuidwaarts gestevend is, zoodat men zich tegenover *Mekka* bevindt, dan ziet men op de Arabische kust de stad *Jidda*, met hare haven. Van den zeekant schijnt deze plaats zeer schoon, maar die indruk vermindert, naar mate men haar nadert, zoo als het geval is met de meeste Oostersche steden. De haven wordt gevormd door onderscheidene koraalriffen, achter welke de schepen zelfs in het onstuimigste weder in volkomene veiligheid kunnen liggen. Doch daar deze riffen slechts met het water gelijk zijn, zoo verschaffen zij geene veiligheid tegen de winden. Wanneer de wind hevig is, wordt de kant der riffen, waartegen zij waait, met wit schuim overdekt, en brandt over het algemeen de zee heviger op deze klippen. De huizen van de stad zijn gebouwd van *madrepore*, (eene soort van koraal, met stervormige celletjes), en die verscheidene verdiepingen hoog zijn, maar de onge-

regeldheid van bouworde, en eene zekere morsigheid in hun uiterlijk voorkomen, maakt hen niet zoo schoon, als de huizen in andere streken van *Arabie*. Men heeft hier tralievensters, en de vooruitstekende balkons, die aan de huizen in het Oosten zulk eene bevalligheid geven, zijn ongeverwd, en geven daaraan een vervallen en verwaarloosd aanzien. De deuren en vensters zijn geheel in den Moorschen stijl. Even als alle Oostersche steden zijn de straten ten uiterste naauw, zoo dat de zon er niet meer dan een uur daags in kan schijnen, en dat nog slechts wanneer deze op het hoogst staat. De bazaars zijn wel voorzien, en wanneer de pelgrims naar *Mekka* gaan, zijn de straten opgevuld met vreemdelingen uit alle landen van het Oosten, waar de leer van MAHOMED verkondigd wordt. De winkels zijn kleine cellen, omstreeks acht voet in het vierkant, en de koopman zit hier in het midden zijner goederen; de koper blijft in de straat staan, en waar de bazaar niet overdekt is, beschut eene mat of een stuk zeildoek hem voor de zon. Kooplieden, pelgrims, derwissen en bedelaars, vindt men in menigte op alle bazaars.

Kort nadat men de stad *Moka* voorbij is, komt men aan de straat van *Bab-el-Mandeb*, of het smalle kanaal, waardoor de *Roode zee* zich met den *Indischen Oceaan* vereenigt, en wordt gevormd door twee voorgebergten, die elkander van de Arabische en Abyssinische zijde naderen. Op eenige mijlen van de Arabische kust ligt het kleine eiland *Perim*, hetwelk de straat in twee deelen scheidt, waarvan het Oostelijke de *kleine* en het Westelijke de *groote straat* genoemd wordt. De *kleine straat* wordt door de zeelieden het meest genomen, omdat men er het best kan ankeren. De *groote straat* is negen of tien mijlen wijd, doch zoo diep, dat men met honderd vademen nog geen grond heeft. De naam *Bab-el-Mandeb*, welke in het Arabisch beteekent, *Poort der Tranen*, schijnt hieraan gegeven te zijn wegens de

gevaren, waaraan kleine en ligte vaartuigen blootgesteld zijn, in eene enge zee, omringd door rotsachtige oevers, waar men dikwijls hevige windvlagen heeft. Hoewel de *kleine straat* vier mijlen wijd is, zoo heeft het eigenlijke vaarwater niet eens eene mijl breedte. Een reiziger, die in de laatste jaren in een Arabisch vaartuig deze straat binnenvoer, zegt hiervan: »De wind ging liggen, en de stroom dreef ons tot bijna in het naauwste gedeelte der straat, welke iets meer dan eene halve mijl breed is. De maan kwam op, en wij werden hierdoor een weinig gerustgesteld; want nu waren wij in staat den afstand van de kust te zien, en zeker te weten, of wij den regten koers namen, want die is zeer moeijelijk in het donker te verkennen. De jol werd gestreken, en het schip van het land geboegseerd, het welk wij reeds zoo digt genaderd waren, dat, indien er eenige wind geweest ware, de zeilen aan de vooroverhangende rotspunten zouden vastgeraakt zijn. De zeevaarders van den ouden tijd hebben ons, door de namen, welke zij aan de verschillende voorgebergten en eilanden, hier en in de nabijheid, gegeven hebben, ons een eeuwig gedenkteeken nagelaten van de gevaren, welke den zeehandel van het Oosten in hunnen tijd vergezelden. De invaart heet de *poort der smarten* of *der tranen*, de kaap zelve, die der *droefenis*; de oostpunt van *Afrika*, dat het laatste land moet geweest zijn, dat zij zagen, de *kaap der begrafenis*."

»Eindelijk kwam de *Berenice* te *Aden* aan, dat op korten afstand buiten de straat en in den regten weg naar *Bombay* gelegen is. Hier gingen wij aan wal, dewijl er kolen moesten ingenomen worden. Er waren spoedig palanquins in gereedheid, om ons naar de kantonnementen te brengen, die nu tot sterkten gebouwd zijn. De weg naar deze plaats is eerst een paar mijlen langs de zeekust, waarna wij eene hoogte moesten beklimmen, welke tot eene opening in de heuvels leidt,

PERPUSTAKAAN NASIONAL

de *Pas* of *Engte* genoemd, waar de natuur schoon, maar woest is. Deze naauwe pas voert langs eene steile helling naar eene soort van kom, aan drie zijden door hooge heuvels, en aan de vierde door de zee omgeven. Eindelijk kwamen wij in *Aden* aan; en wij konden ons moeijelijk verbeelden, dat hier menschelijke wezens en zelfs Europesche familiën, zouden wonen. De stad bestaat uit eenige verstrooide steenen huizen, los in elkander gebouwd, met raampjes als in eene duiventil; de daken zijn plat, en het schijnt, alsof hier niets anders dan woningen van vier muren zijn, met vensertjes op verschillende hoogten, welke zeker onderscheidene verdiepingen te kennen geven; zij staan bijna allen op eene plek gronds, welke door lang geel riet omgeven is, waarvan sommigen huizen zelfs geheel gebouwd zijn, en het voorkomen van kooijen hebben. De palanquins hielden voor eenen trap stil, die in de rots is uitgehouwen, en bragten ons voor eene woning, die half *bungalow* en half tent is, van riet en bamboes, die met matten vereenigd zijn." De reden, waarom *Aden* voor een jaar of zes nog zulk eene ellendige plaats was, was, dewijl men toen nog niet zeker wist, of *Socotora*, dan wel *Aden* de plaats zou zijn, welke de stoomboten zouden aandoen, en daarom onthield men zich, om eenige belangrijke onkosten te maken. »Wij vertoefden hier dan ook niet langer, dan noodig was, en zoodra had de boot niet de noodige voorraad ingenomen, of de reis naar *Bombay* werd met nieuwen moed voortgezet. Nu hadden er geene hindernissen meer plaats; zee en wind waren gunstig, en wij konden bijna in eene regte lijn naar *Bombay* stoomen." Op deze plaats is ondertusschen alles drukte. Op de uiterste punt van het *Old-woman's*-eiland staat eene vuurtoren, van negentig voet hoog, die met het voetstuk eene hoogte van honderd en twintig voeten heeft. Deze toren is op twintig of vijf en twintig mijlen uit zee te zien; en men kan ook van de-

ze hoogte op grooten afstand de schepen in zee ontdekken. Zoodra zij zich aan den horizon vertoonen, wordt er geseind, dat van onderscheidene andere punten beantwoord wordt. Nadert de tijd, dat de boot van *Suez* moet aankomen, dan wordt er op den toren en op alle signaalposten de stiptste wacht gehouden. Ziet men eene boot aan den horizon, dan wordt er dadelijk eene vlag geheschen om te kennen te geven, welk soort van vaartuig het is; maar er komen ook booten van den *Indus*, van de *Perzische golf*, van *Surate*, en niet voor een uur later kan men met zekerheid weten, of het die van *Suez* of van eene andere plaats is; is het die van *Suez*, dan wordt er oogenblikkelijk eene groote roode vlag van vijftien voeten lang met drie witte kruisen geheschen. Nog een paar uren, en het vaartuig is voor ieder zigtbaar; en nu staan alle zaken stil, totdat het op de reede is. Sloepen gaan van wal, om de lijst der passagiers en bijzonderheden der reis te verkrijgen. In tien of vijftien minuten, nadat de brieven geland zijn, krijgt men reeds de maandelijksche uitgave der nieuwspapieren. Pakketten voor de onderscheidene steden en presidentschappen zijn reeds in *Europa* in gereedheid gebragt, en deze worden dadelijk door de *peons* of boden naar die plaatsen gebragt.

Bombay is tegenwoordig het middelpunt van communicatie tusschen *Europa* en *Indië*. Men kan nu in zes weken te *Calcutta* van *Londen* berigt hebben, en te *Bombay* in tien of twaalf dagen minder. Vroeger werden de brieven te land van *Bombay* naar *Madras* en *Calcutta* gebragt, doch tegenwoordig heeft men ook hier stoombooten voor.

Van *Aden* vertrekt onmiddellijk ook eene boot naar *Ceylon*, *Pinang* en *Singapoera*. Dwars de Indische zee over, komt men bijna in eene regte lijn aan op *Point de Galle*, om passagiers en goederen aan te brengen. Hier wordt niet lang vertoefd, maar de boot

gaat bezuiden *Dondre-Head* weder oostwaarts den golf van *Bengalen* door, om *Poelo Rondo* in het gezigt te krijgen. Dit eiland is reeds op zes mijlen afstands te zien, en dient dan ook tot verkenningspunt voor schepen, die straat *Malakka* invaren. Dit eiland doet men echter niet aan, maar men laat het bezuiden liggen, en er vertoonen zich spoedig andere eilanden met hooge piekbergen in het verschiet, waarop men zijnen koers rigt; dit zijn de *Ladaks*, en wanneer men deze bijna bereikt heeft, dan ziet men weldra *Poelo Pinang* of het *Prins van Wallis eiland*, in het Z. O. als uit zee opkomen. Dit is bij helder weder zeer ver te zien, en van dezen kant goed te naderen, daar de diepte geregeld afneemt; aan de andere zijden is dit niet het geval, door de menigvuldige ondiepten en modderbanken, die altijd de grootste oplettendheid vereischen. De koning van *Queda* schonk dit eiland in 1786 aan kapitein FRANCIS LIGHT, een man, die door de Europeanen en Maleijers even zeer geacht werd. Hij huwde toen de dochter des konings, en stond zijne bezitting aan de Oost-Indische Compagnie af, op voorwaarde, dat hij tot gouverneur benoemd werd, en de maatschappij verkreeg daarop van den koning nog eene groote streek gronds op het schiereiland, tegenover dit eiland gelegen.

Nu is men dan de *Malakka straat* ingevaren, zoodra men dit eiland verlaten heeft, en de grootste oplettendheid wordt hier altijd vereischt, om de menigvuldige gevaren te ontwijken, waaraan men ieder oogenblik bloot staat; telkens heeft men reven, banken en ondiepten; of soms komen de *Sumatras* de schepen plotseling overvallen; dit zijn hevige rukwinden, die vooral in de Z. W. mousson heerschen. Zij komen gewoonlijk des nachts of des avonds tegen 7 of 8 ure van *Sumatra* opzetten, onder eenen hevigen donder, weerlicht en regen, en deze woeden zoo hevig, dat de schepen dik-

wijls van hunne ankers weggeslagen, en op de eene of andere bank gezet worden. Altijd is men dus in deze straat daartegen op zijne hoede, omdat zij hier overal, maar bijzonder tusschen de *Parcelaar berg* op de kust van *Mallakka* benoorden *Roepat* en de *Karimons groep*, heerschen. Voor al deze gevaren zoekt men dus voorname verkenningspunten in het gezigt te krijgen, en wel wanneer men *Pinang* verlaten heeft, *Dinding*, *Jarra*, *Arroa* en den *Parcelaarsberg*. De gevaren worden door het menigvuldig bevaren dezer straat dan ook beter bekend, en men heeft zelfs bij de Malakka-kerk eenen vuurtoren van 146 voet, die op verren afstand zigtbaar is, en weder tot verkenningspunt dient, om den *Formosaberg* en de *Karimons* te bereiken, welke men benoorden langs vaart, van *Malakka*, ten noorden van *Poelo Rondo*. Hier komt men in eenen doolhof van eilanden en banken vol gevaren; want heeft men al een goed kanaal, dan vertoont zich een klip of eilandje midden in het vaarwater, en zoo komt men, wanneer men al deze gevaren ontweken is, voorbij *Tanjong Boulus* of *Burn*, de zuidelijkste punt van geheel *Azie*, nog wel 7′ 30″ Zuidelijker dan kaap *Romania*, die men daarvoor altijd gehouden heeft, die meer Oostelijk ligt. Nu zoekt men weder door eene menigte eilanden, reven en banken de straat van *Singapoera* te naderen; het groote doel van de reis is bereikt, en men komt op de reede van het bloeijende *Singapoera* ten anker.

Hier ligt reeds eene stoomboot gereed, om goederen, brieven en passagiers naar *Java's* hoofdstad over te brengen.

Uit Bradshaw's *Continental Railway, Steam-navigation and conveyance Guide*, van de maand September 1849, kan hier nog bijgevoegd worden:

"De gewone afstand van *Engeland* naar *Aden* is 27 dagen, naar *Bombay* 35, naar *Ceylon* 41, naar *Ma-*

dras 45, naar *Calcutta* 48, naar *Hong-Kong* 55 dagen.

Van *Southampton* vertrekt den 20sten en 29sten van iedere maand naar *Malta* en ook naar de *Ionische eilanden* een stoomvaartuig, dat den weg aflegt in 10 dagen, en vertoeft bovendien 6 uren te *Gibraltar*, en naar *Alexandrië* in 16 dagen, nadat men nog 24 uren te *Malta* heeft stil gehouden.

De postbooten met de brieven voor het gouvernement vertrekken den 20sten van iedere maand van *Southampton* naar *Aden*, *Bombay*, *Ceylon*, *Madras* en *Calcutta*, en wel met de stoombooten *Indus* en *Ripon* naar *Alexandrië*, en van *Suez* met de *Haddington*, *Bentinck* en *Precussor*, ongeveer den 10den van iedere maand.

Van *Southampton* over *Alexandrië*, *Suez* en *Aden* naar *Ceylon*, van waar met de schepen *Pottinger*, *Pekin*, *Lady Mary Wood* of *Braganza*, onmiddellijke gemeenschap is met *Pinang*, *Singapoera* en *Hong-Kong*.

De kosten zijn naar *Malta* z 27/10 of £. 18.18.
naar *Alexandrie* » 40 » » 26.
» *Aden* . . . » 77.
» *Ceylon* . . » 113.
» *Madras* . . » 118.
» *Calcutta*. . » 127.
» *Bombay*. . » 107 » » 112.
» *Pinang* . . » 134.
» *Singapoera* » 142.
» *Hongkong*. » 165.

Doch gedurende de maanden Mei, Junij en Julij zijn de kosten verminderd; men betaalt om naar *Madras* te gaan £ 90, naar *Calcutta* £ 95, en voor de andere plaatsen naar evenredigheid; deze zelfde vermindering geldt ook voor de maanden October, November en December, wanneer men naar *Europa* terugkeert.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Van *Marseille* vertrekt naar *Malta*, *Alexandrie* en *Beyrout* den 7den en 24sten van iedere maand eene boot.

De afstand der verschillende stations van den overlandweg zijn: van *Londen*

naar *Calais*	111	mijlen.
» *Parijs*	262	»
» *Marseille*	362	»
» *Alexandrie*	1547	»
» *Atfeh* (langs het kanaal)	48	»
» *Caïro* (langs den Nijl)	120	»
» *Suez* (door de woestijn)	70	»
» *Aden* (*Roode zee*)	1460	»
» *Bombay*	1540	»
	5520	mijlen.

Van *Londen*

naar *Aden*	3980	mijlen.
» *Ceylon*	1978	»
» *Singapoera*	1340	»
» *Batavia*	480	»
» *Zwanen rivier*	1650	»
» *Albany*	250	»
» *Adelaïde*	975	»
» *Port Philip*	533	»
» *Sidney*	560	»
	11746	mijlen.

Het plan over *Amerika* enz. ontworpen, maar nog niet in werking gebragt, is van:

Londen	naar	*Chagres*	5057	mijlen.
Chagres	»	*Panama*	45	»
Panama	»	*Nieuw-Zeeland*	6602	»
Nieuw-Zeeland	»	*Sidney*	1118	»
			12822	mijlen.

Van *Aden* . .	naar	*Mauritius*	2400 mil.
» *Mauritius*	»	*Sidney*.	3400 »
» *Sidney*. .	»	*Calcutta*	6430 »
» ——— .	»	*Hong-kong*.	4500 »
» ——— .	»	*Western Passage*.	13288 »
» ——— .	»	*Eastern*	11710 »
» ——— .	»	*Kaap de goede Hoop* . . .	12870 »
» ——— .	»	*Ceylon* en de *Zwanen rivier*	11738 »
» ——— .	»	*Mauritius*	12098 »

Van *Panama*. . . .	naar	*Otaheite*	4650 »
» *Otaheite*. . . .	»	*Canton*.	5050 »
» *Porto Bello* . .	»	*Origan*.	3000 »
» *Origan*	»	*Canton*.	6200 »

De schepen vertrekken van:

Aden . .	naar	*Southampton*	den laatsten	van	iedere	maand.
Alexandrie	»	»	» 10	»	»	»
Bombay.	»	»	» 15	»	»	»
Calcutta.	»	»	» 10	»	»	»
Ceylon. .	»	»	» 17	»	»	»
Gibraltar	»	»	» 19 en 31	»	»	»
Hong-Kong	»	»	» 28	»	»	»
Malta . .	»	»	» 13 en 26	»	»	»
Singapoera	»	»	» 4	»	»	»

PERPUSTAKAAN NASIONAL

ristinas	
ong	2400 mil.
alta	3400 »
g-kong	6430 »
stern Passage	4500 »
tern	13288 »
p de goede Hoop	11710 »
lon en de Zwanen rivier	12870 »
ristinas	11738 »
	12098 »
e Otaheite	4650 »
Canton	5050 »
Oriqan	3000 »
Canton	6200 »

rm van:

pkion den laatsten van iederé maand.

»	10	»	»
»	15	»	»
»	10	»	»
»	17	»	»
»	19 en 31	»	»
»	28	»	»
»	13 en 26	»	»
»	4	»	»

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

